

Мар'яна Полич

ЕМІГРАЦІЙНИЙ ПЕРІОД ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОЇ ТА ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛОНГИНА ЦЕГЕЛЬСЬКОГО

Висвітлено громадсько-політичну, наукову та культурну діяльність Лонгіна Цегельського в еміграції у США. Простежено світоглядні позиції науковця, проаналізовано його внесок у розвиток наукового і громадсько-політичного життя української громади в еміграції та налагодження українсько-американських відносин.

Ключові слова: дипломатія, дослідження, преса, редактор, українська діаспора.

Період української національно-визвольної боротьби 1917–1923 років виявив цілу плеяду цікавих харизматичних постатей, які стали творцями політики, економіки, дипломатії українських державних утворень. Серед них одне із провідних місць посідає Лонгін Цегельський (1875–1950) – один з організаторів Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР). Важливо наголосити на тому, що без докладного та всебічного вивчення видатних постатей революційної доби українська історіографія не зможе скласти адекватного уявлення про події ХХ століття. Разом з тим варто пам'ятати, що великі постаті періоду революції активно продовжували свою політичну, громадську та наукову діяльність в еміграції.

Значна частина активних борців за незалежність України змушена була залишити Батьківщину. Тільки в перші повоєнні роки кількість емігрантів з українських земель досягла близько 100 тис. осіб [1, с. 6]. Еміграційний період життя та діяльності Лонгіна Цегельського фактично розпочався після поразки національно-визвольної боротьби Української національної революції (1917–1921 рр.).

Тривалий час громадсько-політична діяльність Л. Цегельського замовчувалася, що суттєво спричинилося до неправильного трактування як його особи в історії України, так і його ролі в історичних подіях національно-визвольних змагань в Україні 1918–1923-х років.

Радянська історіографія або взагалі оминала увагою події і явища, що стосувалися українського національно-консолідаційного руху, або ж гостро критикувала “буржуазних націоналістів” за намагання відстояти незалежність української державності, бо, згідно з панівними ідеологемами, визнавалася “історична закономірність і справедливість” лише одного – радянського шляху вирішення цього питання.

Доцільно наголосити також, що сучасній історичній науці маловідомі або й зовсім невідомі погляди Л. Цегельського про українську державність, національні ідеали суспільного, культурного життя, про бажану форму державного правління й специфіку політичної системи в Україні, її політичних інститутів та організацій.

Історіографія питання малодосліджена й незначна за обсягом, практично немає спеціальних наукових праць, присвячених цій особистості. Окрім цінної книги спогадів самого Л. Цегельського [2], доволі ґрунтовного дослідження його сина Юрія-Михайла Цегельського про генеалогію і сутність роду Цегельських [3], маємо лише окремі статті й згадки про його наукову та редакторсько-журналістську працю [4]. Громадсько-політична діяльність Л. Цегельського знайшла певне відображення в окремих історичних дослідженнях останнього часу [5], але, на жаль, подекуди оцінка його діяльності й тепер не зовсім об'єктивна.

Завдяки дослідженням Я. Дашкевича, Ф. Заставного, С. Віднянського, О. Ковальчук, М. Павленка, І. Срібняка у 1990-х рр. були закладені підвалини для зародження нового напрямку в українській науці – діаспорознавства, становленню якого тоді сприяли матеріали наукового збірника “Українська діаспора”, що видавали з 1992 р. Інститут соціології НАН України спільно з редакцією Енциклопедії української діаспори при НТШ у США. Проте громадсько-політичний вектор активності Л. Цегельського в еміграції у згаданих дослідженнях не знайшов свого висвітлення.

Метою цієї статті є спроба проаналізувати особливості еміграційного періоду життя та діяльності Лонгіна Цегельського – відомого українського політичного та громадського діяча початку ХХ століття.

Перш ніж перейти до основної проблеми нашого дослідження, відзначимо основні життєві віхи Л. Цегельського в Україні, де він прожив 35 років. Тут він здобув освіту, сформувався як особистість.

Л. Цегельський походив з відомої української родини громадсько-політичного діяча, знаного священника і просвітителя о. Михайла Цегельського (1848–1944). Він був греко-католицьким

парохому м. Кам'янка-Бузька і деканом Кам'янецьким та одним із чільних діячів “Просвіти” і різних інших українських громадських організацій. Користувався великим авторитетом не лише на Львівщині, а й у всій Галичині. В усіх своїх дітей батько плекав з дитинства любов до українства, його мови, культури, народних традицій. Усі напрями родинного виховання були спрямовані на те, щоб з дітей сформувати свідомих українців. Говорячи про родину цього священика, варто додати, що традиції дієвого патріотизму о. Михайла Цегельського продовжили всі його діти [6, с. 3647].

Проте найвідомішим представником родини Цегельських став найстарший син о. Михайла – Лонгін Цегельський – адвокат, визначний громадсько-політичний діяч, публіцист, державотворець і дипломат.

Через усю діяльність Лонгіна Цегельського та його творчість як в Україні, так і в еміграції проходить найважливіше положення – вільна, суверенна Українська Держава. Витоки ідейної боротьби Л. Цегельського за самостійну Українську Державу беруть початок ще з таємного студентського товариства (проводу), яке об'єднувалося навколо редакційної колегії студентського журналу “Молода Україна”. Він був одним із редакторів цього журналу, членом товариства, у програмі якого стояло найголовніше завдання боротьби за Українську Самостійну Державу [2, с. 10]. На нашу думку, на тогочасному українському політичному Олімпі годі було знайти цілеспрямованішого, самовідданішого поборника української державницької ідеї, як Л. Цегельський.

Еміграційний період життя і діяльності д-ра Л. Цегельського розпочинається з того часу, коли він виступив із різкою незгодою з курсом уряду ЗУНР і 13 лютого 1919 року подав у відставку.

Після відставки Л. Цегельський прожив деякий період у Відні (Австрія). Незабаром д-р Лонгін Цегельський отримав від Євгена Петрушевича, вже як диктатора, доручення очолити посольство ЗУНР у Вашингтоні, куди виїхав 15 березня 1920 р. А 10 квітня 1920 р. уже прибув до Нью-Йорка. Відтоді д-р Л. Цегельський жив у США. Використовуючи свої особисті знайомства та контакти, мав завдання домогтися визнання ЗУНР Сполученими Штатами Америки, а також мусив організувати постачання в Галичину медикаментів і боєприпасів. У Нью-Йорку Л. Цегельський створив Тимчасовий головний Український рятунковий комітет “Поміч старому краю” [7, с. 2] і згодом став його головою.

Варто відзначити цікавий факт, що у Клівленді (штат Огайо) 30 травня 1920 р. на великому українському народному віче у справі порятунку рідному краю, зорганізованому місцевим Українським рятунковим комітетом, стався замах на життя д-ра Л. Цегельського. В ті дні американська газета “Свобода” писала: “В неділю, дня 30-го сього місяця стався в Клівленді страшний злочин, якого серед українців на Американській землі не було ще, відколи зачалася українська імміграція на сю вільну землю; злочин, якого не було ніколи на Галицькій Україні. Того дня більшовицька банда напала в розбишацький спосіб на д-ра Лонгіна Цегельського серед вулиці і в звірський спосіб побила його так, що тяжко раненого, непритомного і отікаючого з крові відвезено його до тутешнього шпиталю” [8, с. 1]. Таким чином, можна констатувати, що громадсько-політична діяльність за океаном не давалася легко.

Узимку 1921-1922-го Є. Петрушевич викликав Л. Цегельського до Відня, де дав йому спеціальне дипломатичне доручення поїхати в Японію. Мета цієї поїздки невідома. Після неї Л. Цегельський, повернувшись до Вашингтона, але, не погоджуючись на курс прорадянської політики Є. Петрушевича, зрезигнував посадою посла, яку зайняв д-р Лука Мишуга (свого часу входив до складу делегації ЗУНР, яка робила спроби протидіяти укладенню Ризького мирного договору 1921 р. – Авт.).

Після рішення Ради Амбасадорів 14 березня 1923 р., коли Східна Галичина остаточно ввійшла до складу Польської держави [9, арк. 1; 10, арк. 5], Л. Цегельський не вважав за потрібне повертатися до Львова. Щоправда, він мав пропозиції з польського боку за посередництва консула Яна Ріпи з Пітсбурга повернутися до краю. Однак ці пропозиції були ним відкинута [11, с. 346].

У США Л. Цегельський став скитальником, без постійного місця роботи та заробітку. Певний період працював викладачем українознавчих студій у протестантській теологічній семінарії, власне в її українському філіалі в Балтиморі штату Нью-Джерсі. Тут Л. Цегельський опублікував книгу “Про історію протестантизму”. За відмову перейти на протестантизм і стати протестантським пастором він був змушений залишити роботу. В Нью-Йорку деякий час редагував часопис “Український Вістник”, а згодом переїхав до Філадельфії, де працював редактором дієцезіального журналу “Шлях” [12, с. 321-322].

У 1937 році Л. Цегельський видав монографію під заголовком “Митрополит Андрей Шептицький. Короткий життєпис і огляд його церковно-народної діяльності” [13], якого автор знав особисто і яку схвально оцінив сам митрополит. Нарис про А. Шептицького мав бути за фактичним матеріалом найбільшим новим життєписом митрополита. При цьому Л. Цегельський наголошує, що, крім інформаційного матеріалу, намагався надати праці “виховного характеру”. Справді, у публікації про життя й пасторську діяльність митрополита висвітлено декілька питань історико-політичного та просвітницького характеру. Намагаючись із нових позицій часу підійти до постановки традиційного для української історії питання про зраду інтересів народу з боку його аристократії, Л. Цегельський зазначає: “Наша аристократія, всі оці Сапіги, Сангушки, Чорторийські, Шептицькі, Дідушицькі, Тишкевичі, коли згадати

тільки західноукраїнську адміністрацію, – погіршилася проти нашого народу. Але й українська суспільність не без вини проти цих старих та багатих родів, бо відганяла їх від українства гайдамацьким радикалізмом, а то й просто відкидала їх оферту співпраці на українській ниві” [13, с. 6]. Говорячи про півстолітнє служіння А. Шептицького Богові та українському народові, Л. Цегельський наголошував, що його діяльність позначилася на всіх сферах суспільно-політичного життя в українських землях, називав митрополита найбільшою постаттю, найвизначнішою індивідуальністю історичного процесу цього часу. “Його особистість домінує над цим півстоліттям, – підкреслює автор. – Історія цього півстоліття – це у великій мірі історія діяльності митрополита Шептицького. Він був її співтворцем в найбільшій мірі з тих українців, що жили і діяли за цих 50 літ. Андрей Шептицький – це історична постать” [14, арк. 2–5]. Підсумовуючи, автор наголошує, що праця про митрополита Андрея Шептицького мала б слугувати наукою для радикализованого українського громадянства, “українство та любов до народу можуть жити не тільки у курній хаті, але й у магнатській палаті, та що поворот наших магнатів до нашого народу ще сьогодні попри всі перевороти і радикальні зміни лежить в інтересі України” [13, с. 50].

У США Л. Цегельський включився у громадсько-політичне життя української діаспори. Проте його політична діяльність стала доволі обмеженою. Незважаючи на велику чисельність, українська спільнота була роздрібнена, її суспільно-політична й організаційна діяльність не стала тоді вагомим чинником політики цієї держави. Робилися окремі спроби щодо її консолідації, навіть організовувалися конгреси, в яких брав участь Л. Цегельський. Однак усі ці заходи не були постійними й не особливо ефективними. З приходом націонал-соціалістів до влади в Німеччині Л. Цегельський спочатку дуже обережно сприйняв це, а згодом став їхнім противником, зрозумівши, яку загрозу вони становлять для європейських народів, у т. ч. й для українців [12, с. 321].

Улітку 1938 р. він здійснив одномісячну подорож до Європи, де мав “приватні” аудієнції з різними державно-політичними діячами – японським консулом у Львові, який спеціально прибув з Ужгорода, німецьким міністром Йоахимом фон Ріббентропом у Берліні, Томасом Масариком і Едвардом Бенешем у Празі, польським міністром закордонних справ Юзефом Беком у Варшаві. Такі зустрічі для Л. Цегельського влаштовували американські дипломатичні представництва в цих державах. З одного боку, ці відвідини були нібито приватні, а з другого – мали дипломатичний характер [3, с. 362-363; 12, с. 321-322]. Також під час своєї поїздки Л. Цегельський зустрічався із колишніми колегами та рідними у Варшаві і Львові.

Опосередкованим підтвердженням того, що це були не лише приватні поїздки, може слугувати той факт, що, перебуваючи у Львові, Л. Цегельський відвідав Кам’янку-Бузьку, звідки походив родом, де його заарештувала польська поліція. Однак невдовзі політика звільнили, оскільки з Варшави надійшло підтвердження його дипломатичного імунітету. 6 серпня побував на весіллі свого сина Юрія (автора книжки “Зага роду Цегельських і розповідь про Камінку Струмилову”) у Львові, який одружився із Веронікою Дроздовською, вчителькою за фахом та співачкою за покликанням. Із документальних свідчень приїзду Л. Цегельського до Галичини залишилися, зокрема, сімейна світлина, зроблена 1938 р. в Кам’янці-Бузькій, та лист-подяка Л. Цегельському за грошову допомогу науковій бібліотеці НТШ [15, с. 9]. Після відвідин Батьківщини він повертається назад до Філадельфії.

Разом з тим справжні причини приїзду громадсько-політичного діяча до Європи досі невідомі. Ймовірно, із записів Л. Цегельського та його спогадів, існування яких засвідчують члени його родини, можна було б отримати відповідну інформацію, але домашній архів політика, включно з рукописами, зник після його смерті [3, с. 363].

За час перебування в Північній Америці українці розбудували широку мережу громадсько-політичних, релігійних та професійних установ. Найстарішою українською організацією у США є Український народний союз (УНС), який було засновано у 1894 році, що за статутом є страховим товариством, а найчисленнішими об’єднувальними організаціями української громади є Український конгресовий комітет Америки (УККА) і Українська американська координаційна рада (УАКРада). УККА, співтворцем якого був Л. Цегельський, заснований 24 травня 1940 року на 1-му Конгресі українців Америки, який відбувся у Вашингтоні, з участю понад 800 делегатів від 188 місцевостей та з ініціативи українських організацій взаємодопомоги у розпал Другої світової війни [16, с. 29-30]. Згодом він об’єднав 100 тисяч членів із 60-ти українських організацій. Маючи 15 відділів у різних містах США і понад 100 філій у місцях проживання української еміграції [17, с. 13], УККА став центральним представницьким органом українців в Америці [18, с. 151]. Його діяльність зосереджувалася на просвітництві, шкільництві, репрезентації українців перед американським урядом та допомозі Україні в усіх ділянках життя [19, с. 5]. Відтак Л. Цегельський, будучи одним із засновників УККА, брав участь у численних з’їздах, конференціях, дискусійних семінарах в американських університетах. Окрім того, одним із його завдань було надавати допомогу українцям у переселенні з Європи до Америки.

За період із 1940–1943 рр. – Л. Цегельський викладач в “Українських освітніх курсах” для молоді Канади й Америки, ініціатором яких був Павло Маценко [20, с. 164–167]. Відтоді, можна вважати, Л. Цегельський повернувся у лоно Української греко-католицької церкви (УГКЦ). В цей час було вжито низку заходів щодо заснування греко-католицького єпископства в

Америці [21, арк. 32]. Варто наголосити, що Цегельський відзначав значення Церкви у відбудові майбутньої Української Держави. “Церква грає роль однієї з головних основ державного життя” – наголошував він [22, с. 61].

У першій половині ХХ століття простежується швидкий розвиток української преси у США та її диференціація за тематикою і політично-програмовими ознаками. Цьому сприяла передусім поява у США численних українських організацій різної політичної орієнтації. Однією із тогочасних помітних газет, що видається у Сполучених Штатах, є “Америка”. Її редакція розташована у Філадельфії (Пенсильванія). Історія часопису “Америка” розпочинається в 1912 р. Офіційно вона є органом Об’єднаних українських католиків Америки “Провидіння” і виходить тричі на тиждень [23, с. 28-29]. Преса в українській діаспорі стала засобом формування національної ідентичності закордонних українців; введення їх у сферу економічно-державного будівництва; вона стала “друкованою зброєю у боротьбі за ідеали народу, за правду та справедливість, у боротьбі за демократичний принцип волі народам і волі людині”. На сторінках емігрантської преси, зокрема в часописі “Америка”, вільно висвітлювалися актуальні питання життя і діяльності українців і української діаспори зокрема.

Активним співробітником часопису “Америка” Л. Цегельський став у 1937 р. Із 1943 по 1950 рр. працював на посаді редактора цього популярного видання. За робочим столом у редакції часопису він і відійшов у вічність 13 грудня 1950 р. Редакторська праця давала змогу Л. Цегельському певною мірою втілювати свої політичні задуми. У часописі “Америка” та редакції книжкових календарів “Провидіння” Л. Цегельський опублікував багато ґрунтовних статей на історичні, політичні та культурно-мистецькі теми з історії України [24, с. 23]. Адже саме тоді були написані його спогади та роздуми про події, пов’язані з 1 листопада 1918 р., на основі яких постала праця “Від легенд до правди” – одне з найцінніших, хоча й дещо, як на нашу думку, суб’єктивних джерел для вивчення подій 1918-1919 рр. не лише в Україні, а й далеко за її межами. Текст цієї праці є частиною спогадів автора про боротьбу за незалежність України, які друкувалися у США в часописі “Америка”.

Книга “Від легенд до правди” [2] містить декілька важливих пластів інформації. Її своєрідною основою є хроніка 1918–1920 рр., яка відображає низку тогочасних подій у Східній Галичині, Україні й загалом у Європі, свідком чи безпосереднім учасником яких був автор. При опрацюванні книги саме цю обставину варто брати до уваги, адже, перебуваючи у США, Л. Цегельський не мав доступу до джерел і документів, до того ж свої спогади він писав, переосмислюючи описувані події через 15–20 років [24, с. 93-94].

Уже після війни Л. Цегельський публікує в українській емігрантській пресі низку статей під загальною назвою “Більше правди про гетьмана П. Скоропадського” [25, арк. 102], у яких він аргументовано полемізує із соціалістами щодо характеру влади гетьманату.

На підставі доступних йому фактів, документів, а також особистих вражень політик Л. Цегельський намагається показати, що Павло Скоропадський був державником, зміцнював Україну, вів розумну й послідовну міжнародну політику щодо повернення українських земель, зокрема Криму й Бессарабії. На думку Л. Цегельського, гетьман не був деспотом і тираном. Спростовуючи ці звинувачення, об’єктивний історик на підставі фактів показує, що П. Скоропадський, прийшовши до влади, запропонував увійти в його уряд представникам різних українських партій, у тому числі й соціалістам, проголосив українську мову державною, сприяв створенню Української академії наук, розпорядився почати підготовку утворення виборного загальноукраїнського законодавчого органу.

Однак у бібліотеках США не збереглися повні комплекти “Америци”, а у 1960-х рр. згорів склад видань цього часопису [3, с. 363].

Проте наявні джерела дають підстави стверджувати, що праця Л. Цегельського в США була вельми продуктивною. Один із соратників вченого, Б. Катамай, який упродовж тривалого часу працював з ним у редакції часопису “Америка” (був менеджером. – Авт.), характеризує його як авторитетного та блискучого оратора, якого запрошували на різні зустрічі. “Як посол до австрійського парламенту ще перед Першою світовою війною, як співтворець Листопадового перевороту 1918 р., як міністр українського уряду Західної України, як співтворець Злуки Українських Земель 1919 р. в Києві й як посол українського народу до Вашингтону й як справжній оратор, – підкреслює Б. Катамай, – він був найпопулярнішим бесідником, якого наші поселенці в Америці слухали із запертим віддихом без огляду на довжину його промови” [26, с. 761-762; 27, с. 9-10].

Загалом редаговані Л. Цегельським часописи, як і його статті, публіцистика, завжди були речниками української історії, культури, політичної думки, боротьби за національну державність. Проживаючи у США, Л. Цегельський завжди залишався активним громадсько-політичним діячем: це праця у громадсько-політичних організаціях, участь у численних засіданнях, нарадах, комісіях, редагуванні закликів, меморіалів, листування з українськими організаціями тощо. Він був постійним співробітником ряду часописів, де розмістив велику кількість статей на суспільно-політичну тематику, спогадів та ін. Важливим напрямом діяльності Л. Цегельського було об’єднання українців з усіх земель, незважаючи на політичні та психологічні розбіжності між ними, в один соборницький тип.

Література

1. Віднянський С. В. Культурно-освітня і наукова діяльність української еміграції в Чехословаччині: Український вільний університет (1921–1945) [Текст] / С. В. Віднянський. — К., 1994. — 82 с.
2. Цегельський Л. Від легенди до правди: Слогади [Текст] / Л. Цегельський. — Нью-Йорк ; Філадельфія : Булава, 1960. — 313 с.
3. Цегельський Ю.-М. Зага роду Цегельських і розповідь про Камінку Струмилову [Текст] / Юрій-Михайло Цегельський. — Ellicott City : Смолоскип, 1992. — 787 с.
4. Енциклопедія українознавства. Словникова частина [Текст] / голов. ред. В. Кубійович. Париж, Нью-Йорк, 1984. Т. 10. — С. 3647 ; Дроздовська О. Цегельський Лонгін Михайлович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника [Текст] / за ред. М. М. Романюка. — Л., 1997. — Вип. IV. — С. 267 ; Цегельський Лонгін (1875–1950) [Текст] // Політологія: Кінець XIX – перша половина XX ст.: Хрестоматія. — Львів, 1996. — С. 161–165.
5. Макарчук С. Українська Республіка Галичан: нариси про ЗУНР [Текст] / Степан Макарчук. — Львів : Світ, 1997. — 192 с.
6. Енциклопедія українознавства. Словникова частина [Текст] / голов. ред. Володимир Кубійович. — Париж–Нью-Йорк : Молоде Життя, 1984. — Т. 10. — 4015 с.
7. Купчик В. Лонгін Цегельський – речник Української Держави (Життєпис) [Текст] / В. Купчик // “Поступ”. — 2001. — № 130(788). — 28-29 серпня.
8. Скритовбивчий замах на життя д-ра Лонгіна Цегельського [Текст] // Свобода. — Нью-Джерсі. — 1920. — № 68. — 5 червня.
9. Центральний державний історичний архів у м. Львові (далі ЦДІА у м. Львові). — Ф. 581. Колекція документів про діяльність урядів та армій УНР і ЗУНР. — Оп. 1. — Спр. 104. — Арк. 121.
10. Державний архів Львівської області (далі ДАЛО). — Ф. 1. Львівське воеводське управління. Загальнополітичний відділ. — Оп. 52. — Спр. 217. — Арк. 23.
11. Литвин М. Історія ЗУНР [Текст] / М. Литвин, К. Науменко. — Львів : Олір, 1995. — 362 с.
12. Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923. Уряди. Постаті / Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. — Львів, 2009. — 350 с.
13. Цегельський Л. Митрополит Андрій Шептицький: короткий життєпис і огляд його народно-церковної діяльності [Текст] / Лонгін Цегельський. — Львів : Місіонер, 1995. — 77 с.
14. ЦДІА у м. Львові. — Ф. 750. Український національний музей у Львові. — Оп. 1. — Спр. 1. — Арк. 5.
15. Дашкевич Я. Лонгін Цегельський та українська політична думка 1900–1917 рр. [Передмова до кн : Цегельський Л. Русь-Україна і Московщина-Росія. Історико-політична розвідка] / Я. Дашкевич. — Львів : Априорі, 2007. — 104 с.
16. Бачинський Ю. Українська імміграція в Сполучених Штатах Америки : [монографія] / Ю. Бачинський. — К. : ІНТЕЛ, 1995. — 340 с.
17. Національно-культурні ініціативи української діаспори (кінець 50-х – початку 90-х рр. XX ст.) [Текст] / за ред. О. А. Шевчук. — К. : Рідний край, 1997. — 60 с.
18. Комарницький Я. Громадсько-публіцистична діяльність Василя Мудрого у США (1949–1966) [Текст] / Я. Комарницький // Проблеми гуманітарних наук : Наукові записки Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка. — Дрогобич : ДДПУ ім. Івана Франка, 2008. — Вип. 22. — С. 149–162. — (Серія “Історія”).
19. Сухоніс Ф. А. І знову я в Америці [Текст] / Ф. А. Сухоніс. — Дніпропетровськ : Пороги, 2011. — 71 с.
20. Ясинчук Л. Українське шкільництво поза рідними землями [Текст] / Лев Ясинчук // Українці у вільному світі. — Нью-Джерсі, видання Українського народного союзу, 1954. — С. 164–170.
21. ЦДІА у м. Львові. — Ф. 408. Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів. — Оп. 796. — Арк. 32.
22. Цегельський Л. Проблема української нації [Текст] / Л. Цегельський // Універсум. — 2002. — № 11-12. — С. 58–61.
23. Хімяк О. Українська преса на Американському континенті (кінець XIX – початок XX ст.) / О. Хімяк // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”: Українська національна ідея : реалії та перспективи розвитку. — 2012. — Вип. 24. — С. 27–31.
24. Здоровега М. В. Суспільно-політичні погляди Лонгіна Цегельського [Текст] : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.01 / М. В. Здоровега; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. — Львів, 2010. — 192 с.
25. ЦДІА у м. Львові. — Ф. 789. Пристай Олекса (1863–1944) – греко-католицький священник, місіонер у США, церковний і громадський діяч. — Оп. 1. — Спр. 18. — Арк. 102.
26. Катамай Б. Післяслово редактора [Текст] / Богдан Катамай // Цегельський Ю.-М. Зага роду Цегельських і розповідь про Камінку Струмилову / Юрій-Михайло Цегельський. — Ellicott City : Смолоскип, 1992. — 787 с.
27. Наше життя. — Січень 1951. — Ч. 1. — 32 с.

Public and political, scientific and cultural activity by Longin Cegelskyi in emigration in the USA lights up in the article. World view positions of research worker is traced. His contribution to development scientific and public and political life of Ukrainian society in emigrations and adjustings of Ukrainian and Amerikan relations is analysed.